

Палієнко Тетяна Петрівна
доктор філософії з економіки,
старша викладачка кафедри економічної теорії,
Національний університет «Києво-Могиллянська академія»

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-426-2-9>

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА АДАПТАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні спричинила значні соціально-економічні зміни, зокрема на ринку праці та у сфері міграції. Мільйони громадян залишили свої домівки, шукаючи безпеки як всередині країни, так і за її межами. Водночас, внутрішньо переміщені особи (ВПО) і біженці з України зіткнулися з викликами на ринку праці, що вимагає відповідної адаптації економіки до нових реалій.

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, на кінець 2023 року, понад 3,7 млн українців стали внутрішньо переміщеними особами, а ще 6,3 млн виїхали за кордон як біженці, 6 млн з яких знайшли притулок у країнах Європи [1]. На кінець липня 2024 року, як повідомляє «Євростат», у 27 країнах-членах ЄС зафіксовано близько 4,1 млн осіб з України, яким надано статус тимчасового захисту [2] (Рис. 1).

Як бачимо, суттєве зростання відбулося у вересні 2022 року, що збігається з початком нового навчального року та з березня 2023 року фіксується стабільний приріст біженців зі статусом тимчасового захисту, що є показником високого рівня міжнародної підтримки та незадовільних умов життя в Україні. Таким чином, кількість біженців зі статусом тимчасового захисту з України в країнах ЄС зросла приблизно на 12,3% за період з серпня 2022 до липня 2024 року. Найбільше українців спостерігається у Німеччині, Польщі та Чехії [2].

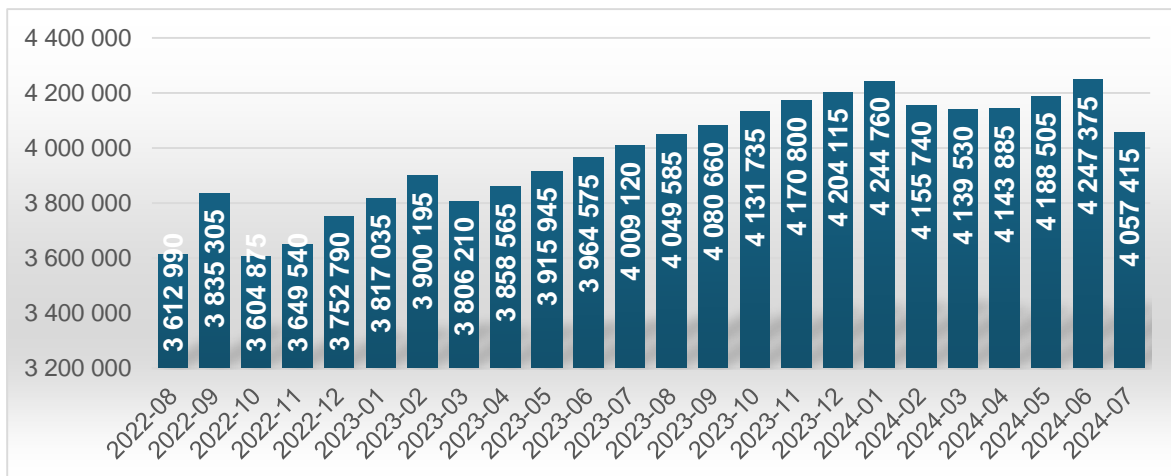

Рис. 1. Кількість біженців зі статусом тимчасового захисту з України в країнах Європейського союзу, серпень 2022 р. – липень 2024 р.

Джерело: [2]

Така масова міграція спричинила значне навантаження на економічну та соціальну системи як у самій Україні, так і в країнах, які приймають біженців. Водночас, такі міграційні процеси мають неоднозначний вплив на економіку в цілому. З одного боку, втрата працездатного населення веде до дефіциту робочої сили в Україні, особливо у важливих секторах економіки, зокрема промисловість, сільське господарство та будівництво. З іншого боку, українці, які залишили країну, вливаються в робочі ринки інших держав, стимулюючи зростання тамтешніх економік, але водночас створюючи додаткове навантаження на системи соціальної допомоги країн Європи.

Ринок праці України переживає значну трансформацію під впливом війни. Пошкодження інфраструктури, скорочення виробництва, закриття підприємств та військова служба призвели до зменшення кількості робочих місць, зростання безробіття та зниження доходів населення. За даними Міжнародної організації праці та Національного банку України, рівень безробіття в країні значно зріс у 2022 році – 21,1%, особливо в регіонах, що постраждали від бойових дій (Рис. 2).

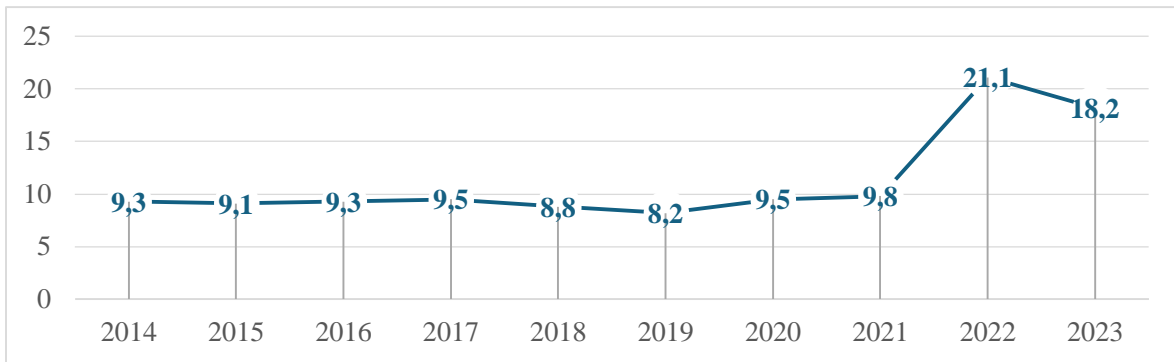

Рис. 2. Рівень безробіття, %, 2014–2023 рр.

Джерело: [3, с. 43; 4]

Водночас, у деяких регіонах країни спостерігається нестача робочої сили через масову міграцію, що змушує підприємства адаптуватися до нових умов. Наприклад, у західних областях України, куди переїхали тисячі ВПО, ринок праці змінюється, виникає потреба у створенні нових робочих місць, що відповідають потребам мігрантів.

Тобто українська економіка стикається з низкою викликів у процесі адаптації ринку праці до умов війни. Держава та бізнес впроваджують ряд заходів для стабілізації ситуації та залучення ВПО до економічної діяльності.

Серед ключових заходів можна виділити:

1. Програми з працевлаштування внутрішньо переміщених осіб. Державні програми націлені на підтримку ВПО через створення нових робочих місць та надання субсидій для працевлаштування. Це дозволяє активізувати робочий потенціал людей, які були змушені покинути свої домівки. Зокрема регіональні Служби зайнятості пропонують роботу за різними кваліфікаціями.

2. Розвиток дистанційної роботи та фрілансу. Пандемія COVID-19 сприяла поширенню дистанційної роботи, і в умовах війни цей тренд лише посилюється. Багато підприємств адаптувалися до нових умов, надаючи можливість працівникам працювати віддалено, що дозволяє залучати людей незалежно від їхнього місцезнаходження.

3. Перепідготовка та підвищення кваліфікації. В умовах зміни структури ринку праці зростає потреба у програмах перепідготовки кадрів. Багато ВПО та людей, які втратили роботу через війну, проходять навчальні програми, що дозволяє їм отримати нові навички та знайти роботу в інших галузях.

4. Надання грантів на відкриття або розвиток вже функціонуючого бізнесу. Зокрема діють програми «Грант для ветеранів та їх подружжя» та «Власна справа», в рамках останньої є можливість отримати кошти на розвиток підприємницької діяльності у межах від 50 до 250 тис. грн.

5. Інтеграція українських біженців на ринках праці країн Європи. Країни Європейського Союзу активно впроваджують програми інтеграції українських біженців на свої ринки праці. Однак ці процеси вимагають ефективної координації та підтримки з боку державних і міжнародних інституцій для уникнення соціальних напружень і забезпечення прав українських громадян.

Підсумовуючи можна дійти висновку, що міграційні процеси та адаптація ринку праці в умовах війни є складними та багатограними явищами, які вимагають зваженої політики з боку держави, міжнародних інституцій і бізнесу. Важливо забезпечити соціальний захист переміщених осіб і створювати умови для їхнього працевлаштування, як всередині країни, так і за її межами.

Водночас, адаптація ринку праці має відбуватися з урахуванням довгострокових цілей відновлення та розвитку економіки країни, що передбачає створення нових можливостей для зайнятості, модернізацію виробничих потужностей та розвиток людського капіталу. Успішна адаптація ринку праці може стати важливим кроком до економічного відновлення України після війни.

Література:

1. UNHCR, the UN Refugee Agency. Ukraine situation. *Global Focus*. URL: <https://reporting.unhcr.org/operational/situations/ukraine-situation> (дата звернення: 06.10.2024).

2. Eurostat. Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex – monthly data. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPSM__custom_7394287/settings_1/table?lang=en (дата звернення: 06.10.2024).

3. Національний банк України. Інфляційний звіт, липень 2024 року. Київ : НБУ. 45 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q3.pdf?v=7 (дата звернення: 06.10.2024).

4. International Labour Organization. Unemployment rate by sex and age (%) – Annual. *ILOSTAT Data Explorer*. URL: https://rshiny.ilo.org/dataexplorer19/?lang=en&segment=indicator&id=UNE_DEAP_SEX_AGE_RT_A&ref_area=UKR (дата звернення: 06.10.2024).